

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, kedd, október 11

Tizenegyedik évfolyam.

Előfizetési felhívás

„KELET” tizenegyedik évfolyamának utolsó, október–decemberi évfolyamára.

A „Kelet” előfizetési ára:

Egész évre	16 frt.
Fél évre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy óra helyben	1 „ 50 kr.

A „Kelet” szerkesztősége.

FEIRATI JAVASLAT.

Budapest, okt. 8.

(Sr.) A kormánypart válaszfelirati javaslata gyorsan elkészült. Kész gondolatoknak és érzelmeknek gyorsan lehet kifejezést adni. Es, úgy hisszük, hogy mindazok a főbb érzelmek és gondolatok, melyek most a nemzetet foglalkoztatják, kifejezést nyertek abban. Mert a nemzet mélyen érzi, hogy a békés, komoly munka képezi kizárólagos feladatát most. Természetes tehát, hogy a felirati javaslat, követve a trónbeszéd felhívását, a reformmunkák elvégzésére kötelezi a kormányt és országgyűlést. A helyett, hogy cifra frázisokkal állana elő, Jókai elfolytja magában a költőt és beszél, mint politikus a közgazdát, a pénzügyi bíráskodás, a vizsábályozás reformjáról, mintegy ráutalva arra, hogy mennyi hasznos munka vár reánk és milyen nemzetellenes lúsz lesz az, ha a helyett, hogy zavartalanul végeznék ezeket a feladatokat, a személyeskedés vagy közjogi harcz-mezejére megyünk és ott akarjuk szerezni azokat az olcsó babérokat, melyeknek a nemzet csak árát fizeti meg, (az elvesztett drága időben és szenvedélyekkel feldult, összerontott munkáiról) de semmi hasznát nem veszi; mert nem veheti. Azt hisszük, hogy abban sem lehet a higgadtan gondolkodók között véleménykülönbség, hogy most csak ugyan komoly kilátásunk lehet a béke élvezésére, a mi egyfelől bizonyítja, azt, hogy az a politika, mely ezt lehetővé tette, mégis érdekeinknek felelt meg; mert minden hatalmi terjeszkedésnél többet ér nekünk a béke, melyben békés munkásságunkat folytathatjuk, és másfelől kétszeres bűné tesz ez a körülmény minden időpazarlást; mert az kétségtelen, hogy bármily kedvezők legyenek a béke jeleiségek, arról senki sem biztos, hogy meddig tartanak azok, és főleg elmaradott országokra nézve elkerülhetetlenül szükséges minden percet felhasználni, hogy annyira megerősödjünk és ren-

A KELET TÁRCZÁJA.

A cigány vajda elegiája.)*

— Kiss Józseftől. —

Meghalt a vajda — oda lett a vajda,
Megesett a szörnyű baleset rajta,
Búsul a cigányság, egyre azt hajlja:
Ne neked, dadé! benne vagy a bajba!

Mikor megérte közelgő végét,
Egybehívá hét sátoralja népét,
S halkan — a széleők alig-alig érték;
Elhaló — haldoklón szolt ilyenkép:

Hej, ott maradt el tőlem édes társam,
Hogy soha többé őt viszont ne lássam.
Há kíséröm a nagy barangolásban,
Szívem szerelme... Sirját magam ástam.

Vén csontjaimat ott ágyazd be, népem,
Ott lesz csak enyhe nekem közelében,
Sohse féltél! Megértünk egy sírba szépen,
S biztatjuk egymást, ha félnénk sötétben.

Nos? Ki igéri? Esdő szőmra hajtva
Nincs ki megtenné, mit szívem óhajtja?
Oh, rennye nép, te! Oh te lusta fajta!...
No, de egyet még rátok biz a vajda.

Fütlej! Ama sir, tud messze hegyeken.
Má s kincset is rejt, a mi drága nekem!
Vajdák kincset, botját ott rejtgetem,
Ki oda elvisz, mind az övé legyen.

S mint ki fogas cselnek előre örül,
Furfangos mosoly játszott ajka körül,
Hunyorgatott félig hunyt pillák mögött,
Elhallgatott és csend lőn körül.

*) Folytatás, a Petőfi Társaság legközelebbi ülésein.

dezzük viszonyainkat a béke idején, hogy bármikor és bármely oldalról jön a vész, az lehetetlenné ne tegye létünket és a fejlődés oly fokán találjon, melyen veszedelmessé reánk nem válhat.

A felirati javaslatnak Fiuméra vonatkozó passusa csak visszaadja és helyesli azt az erős álláspontot, melyet a trónbeszéd is hangsúlyoz. És örömmel tapasztaljuk, hogy ebben a kérdésben a kormány és pártja már előre is megverte az ellenzékét. Ez ugyanis eddig folytonosan lovagolt e kérdésen, most pedig szépen elhallgatott fölé. Ugyan miért? Mert célja nem az egyes komoly kérdések komoly, higgadt tárgyalása és megoldása, hanem csak a „heccz”, ha erre tér nem mutatkozik vagy az erre ajánlottakot szorol, akkor azonnal eljötti éleli életérdekünk is, nehogy vagy egy elismerő, helyeslő szót kelljen a kormányról mondania. Ez eléggé bizonyítja, hogy tulajdonképpen mi vezet az ellenzéki kritikát: igazságérzet-e vagy pártzenvedély?

De éppen azért, mert az ellenzék a hecczot keresi, bizonyára legkessebben fog esni neki az, hogy a kormánypart válaszfelirati javaslata sem ignorálja a hadsereg és polgárság egyes elemei között előfordult sajnós összehittközéseket és nevezetesen: a Göczel-Lendl-féle ügyet; hanem férfias nyíltsággal és elhatározottsággal jelentik ki, hogy ezek rosszalanok, hogy a korona ellen vétnek azok, kik a király és alkotmány iránti hűség között ellentétet akarnak felfedezni. A feliratnak ez a passusa a legsikerültebben van fogalmazva és bizonyára az ország közvéleménye által is a legnagyobb megnyugvással fog fogadottat. Természetesen nincs abban egy erős kifakadás sem; a hadsereg, az uralkodó család avagy csak az „osztrák” tisztúkar ellen sem; hanem hát a politikában nem a nyelvvel és a feladat, hanem a nemzet érzelmeinek némes kifejezése és érdekeinek, minden felesleges szó vagy erőfeszítés kerülése mellett megóvása. Mert a ki tovább vág, mint a hogy szükséges: annak kezéből hamar kiesik a vezetés, az könnyen idez elő összehittközéseket, pedig az egésség, békés fejlődés éppen ezek kerülésétől, nem felidézéstől várható. Hanem hát arról biztosak lehetünk, hogy az ellenzék egészen más felfogásból fog kiindulni. Bosszankodni fog magában, hogy a Lendl-Göczel ügyet nem monopolizálhatja, hanem ezt azzal elégíti ki, hogy majd árulást fog látni éppen abban a passusban, melyben erről lesz szó

Egy barna legény a vonót gyantázta,
Próbált új notát hurjain e gyászra,
És addig próbálta, cizfázta, —
Vajda lelke rég tönjárt menyországba...

„Im, fogytán a szusz már a fujtatóba,
Pihenni tér a sátorok lakója,
Pihenését csönd s áldott béke ója,
Vihar nem lesz, so szél a bolygatója.

Aludni vágyom, hűséges vajdátok,
Még bucsuzóra végszavam halljátok,
Öröktől mást én úgy sem hagyok rátok,
Meg egy rossz ütöt s borpadi kalapácsot.

Viaskodj, rajkóim, tovább is a szélel,
Lügylörd, ne félj, türes fegyverővel,
Sátrád kőházzal soha ne cseréld fel,
A sátor olykor palotával ér fel.

Mi kőházakban olykor nyarunk ritka:
A boldogság a kőbor sátrak títka,
A sátorponyva mindenfelől nyitva,
Hamarabb kigyul a lappangó szikra.

A boldogságból én kivettem részem,
Egy pár begédt — egy pár tüzes szép szem,
Messe Moldovában aranyos réten,
Álom, üdítő, mely tul tesz a mézen.

Egy pipa dohány — egy ital víz — mi kell
Még több? — Ki be nem tud ézni ennyivel,
Sátráink alól az sompolyogón el,
Vándor szabadságot az nem érdemel.

Bejártam körül a kerek világot,
Mindentől szép, akár merre járod,
De hol végig aludtam a nagy álmat,
Szívem örökké csak egy helyre vágyott.

Oda vigyetek bű véreim, népem,
Hol a nap leszáll tüzes Ölt vízeben,
Messe Moldovában aranyos réten,
Ott az én-sírom már megásva régen.

a kormánypart feliratában és erős kifakadásokkal fog iparkodni túl tenni a kormánypart felirati javaslatának minden szaván. Ugy, hogy előre megmondhatjuk, hogy akár juttatja kifejezésre a kormánypart a közvélemény valamely óhaját, akár nem, az az ellenzék meggyőzése és magatartása tekintetében tökéletesen mindegy, mert ha már előre el van határozva az ellenzék, mindenben árulást látni és mindből vádat formálni, beszélhet annak bármit a kormánypart; ha olyant mond, a mit ő is oszt, elhallgatja; ha nem, akkor kifakad ellene. De ha előfordul is az a ritka eset, hogy a kormánypart ugyanazon álláspontot foglalja el, mit az ellenzék, arról meglehetünk győződve, hogy stílusban, hangban messzi el fog tűlni. Es ez nem baj, mert a frázis a nemzetet félrevezetni nem fogja; a tények pedig (mint a felirat is bizonyítja) a kormánypart mellett bizonyítanak.

A magyar országgyűlés válaszfelirata.

melyet Jókai Mór a bizottság előadója a képviselőháznak tegnapelőtti d. n. 1 órakor tartott ülésében előterjesztett, így szól:

Császári és apostoli királyi Felség
Legkegyelmesebb urunk!

Mindenkor örvendetes a találkozás az Uralkodó és a nemzet képviselői között; de sokszorosan az a jelen ünnepélyes alkalommal, a midőn Felség az új országgyűlési időszakot megnyitó legmagasabb trónbeszédében az országgyűlést kiválóan egy áldásteljes békekorszak műveinek alkotására hívja fel, mely üdvös munkához, ment a külpolitika nyugtalanító izgalmaitól, min-tes munka-kedvvel s a jó felhasználásával, tel- hatnak hozzá a képviselőház tagjai.

Felség uralkodó bölcsessége az új törvényhozási időszak teendőinek sorozatában nagyfontosságu és megfigyeltet munkát igénylő feladatokra hívja fel törvényhozásunkat, miknek egy része kapcsolatos folyását képezi a lefolyt országgyűlési időszak alkotásainak.

Készséggel fogjuk tárgyalni a szomszéd szerb fejedelemséggel kötött több rendbeli egyezményeket, miknek beczikkelyezése által hisszük, hogy a kölcsönös és mindkét részlől jól felfogott érdekek méltányos kiegyezése, a hazánk és a szomszéd fejedelmek közötti egyetértés megszilárdítása fog eszközöltetni.

Országgyűlésünk által többször kifejezett óhajának teljesítését látjuk a horvát-szlavon határvideknek a Horvát-Szlavonországgal és ily módon a magyar korona országaival történt egyesítésében. A Felség által az ezen vissza-

csatolt vidékeknek nyújtott kedvezmények és intézkedések egyéb részei iránt előterjesztendő törvényjavaslatokat, mint korábbi alkalommal is, azon szempontból fogjuk tekinteni, hogy a mig egyrészt az alkotmányos életnek hazánk minden vidékére való kiterjesztése által az alkotmányosság elve nyerjen növekedő megszilárdulást, addig másrészt a testvér horvát-szlavon nemzet hazáinak tettereje és tehetségei Horvát Szlavon országoknak kiegészítése által, egy a belső rendezés mint az anyagi jólét s a szellemi fejlődés feladataiban hozzájuk méltó és megfelelő tért találjanak.

Összinté hazánai örömmel tölti el kebleinket Felségnek azon legmagasabb nyilatkozata, mely Fiume városára, kikötőjére és kertültére vonatkozik, s mely annak közjogi helyzetét és hovatartozandóságát dicső emléktől Mária Terézia császárné és magyar királyné oklevele s az ezzel egyező régebb és újabb törvények határozatai szerint megállapítottak nyilvánítja.

A fumei ügynek azonban hazánkra nézve nem csupán közjogi és területi jelentősége van, egész sorozata van azzal egybefülvén a lényegesen egybevágó kérdéseknek, a miknek szerencsés megoldásától és keresztülvitelétől függ, a magyar korona minden országait egyaránt érdekli, kedvező lendülete kereskedelmünknek, földművelési gyárpárunknak, valamint közlekedési forgalmunknak. Éppen azért oda fog irányulni törekvésünk, hogy a Felség által, bölcs igazságszerzetettel kijelölt álláspont megtartása s a törvény által kiszabott uton az országgyűlésen azon egyes részletes kérdések, melyeket az 1868 ki XXX ik törvényzikk függőben hagyott, Fiume közjogi helyzetének a törvényben megállapított módon fenntartása mellett, a közös realis érdekeknek tekintetbe vételével elintéztessenek.

Teljes készséggel fogunk hozzákezdni mind a bűnvádi eljárás szabályozó, mind a teljes polgári törvénykönyvet szervező igen fontos hoz; ugyiszerűen a pénzügyi közgazdátás javításához s a pénzügyi bíráskodás külön pénzügyi bíróság felállítására által helyesebb alapokra tektetéséhez, a mik hazánk lakosságának köz-óhaját képezik.

A mit a legmagasabb trónbeszéd a közgazdátásunk érdekében teendő törvényhozási intézkedések sorából kiemel: a hivatalnokok és tisztviselőkkel megkívánandó képességek törvény általi meghatározását, a megyék háztartásának szabályozását s a közgazdátási bíráskodás szervezését, mely anélkül, hogy a közgazdátás menetét megnehezítené, az egyének jogbiztonságát fokozza, — mindezekben mi is fontos lépéseket látunk annak a reformnak a terén, melyet az egész ország közgazdátásunk érdekében sürgetősen óhaj.

Az ipartörvények javítását szükségesnek találjuk a reméljük, hogy az iparszabadság ten-

kozni s megismerkedve Gertrúd, de egy-szersmind nagyon óvakodni a felfedeztetéstől. Biztam, s miként kitűnt, nem is ok nélkül, a roppant nagy változásban, melyet az idő külsőmön előidézett, s mivel gondoltam, hogy mindazokra nézve, kik közelebből nem ismertek idegennek fogok feltűnni, minden félelem nélkül közeledtem mr. Graham háza felé, nem tartva felfedeztetéstől. A házat üresnek, s látszólag elhagyottnak találtam.

Ekkor a jól ismert irodai helyiség felé irányoztam lépteimet, s itt megtudtam egyik segédőt, ki azonban, miként később kisélt, főnöke családjának hol tartózkodása felől rosszul volt értesítve, hogy az egész család, téged is beleértve, a telet Párisban töltötte, s most egy németországi fürdő-helyen időz. Idő haladék, vagy további kérdészködés nélkül, egy Liverpoolba induló hajóval útra keltem, s oda megérkezve, azonnal Baden-Baden-be siettem, — meglehetősen szerény kirándulási hely az oly sokat utazott s tapasztalt ember számára, miként én.

Nem merte mostoha atyám közelébe jutni, alkalmat találtam Grahamnéknak bemutatni, s az ő fesztelen társalgása nyomán megtudtam, hogy te és Emilia Bostonban maradtatok, s hogy jelenleg a Jeremy orvos felügyelete alatt vagytok.

Visszatérő utamban, melyet azonnal foganatba vettem, megismerkedtem Gryseworth orvossal s leányával, mely ismeretség véletlenül nagyon becsessé vált előttem, megkönnyítvén a veled való meg-

tartása mellett sikertelendő megtalálnunk a mód-szerket, melyek a hazai ipar fejlesztése, megvédelmezése és versenyképessé tétele által ezen fontos tényezőjét anyagi gyarapodásunknak hazánkban is felvirágoztatják.

Közlekedési rendszerünk kiegészítésére szükségesnek találjuk vasut-hálózatunknak czélszerű kipótolását s ez által a meglevő vasutak nagyobb jövedelmzésének elérését, ezenkívül a víziutak szabályozásáról is gondoskodni óhajunk.

Kereskedelmünk előmozdítására minden, országos érdekeinkkel megegyező intézkedéseket létrehozni készen vagyunk.

Mezőgazdaságunk érdekében azonban leg-sürgetősebb és legelső sorban álló feladatunknak tekintendjük, a több év óta ismételtlen pusztító árvizek és belvizek országos csapással emelkedő nyomorúságán, keresztülfutó intézkedések által segíteni. A mit e czél megközelítésére a mult országgyűlés kezdeményezett, annak gyakorlati alkalmazását óhajtjuk a mostani ülészek alatt annyira életbe léptethetni, hogy a minden tavasszal megújuló romlás, mely hazánk legtermékenyebb vidékeit sújtja, ezekről már a legközelebbi jövőben elfordítható vagy legalább enyhíthetők s hogy elővagy az összes vízszabályozások egy összefüggő rendszeres műve alakítás-sának.

Nem mulaszthatjuk el ezek mellett a köz-művelődés érdekeit sem szem előtt tartani s a kérdés kellő előkészítése után a főrendiház szervezésének munkálatahoz is hozzá fogunk.

Hogy mindezen békés alakításokat célzó feladatoknak kellő nyugalommal megfellehessünk, ebben legfőbb tényező azon békés hangulat, melyet Európa minden államának uralkodói és kormányzói, s azok között Felség első sorban, de maguk e világrész népei is, fenntartani igyekeznek. E bölcs békeszeretet és közös egyetértés árasztja minden országra a jólétet, hazánkra különösen. Ez segíti elő azon törekvéseit a meg-eforrasztásnak és átalakításnak, melyekkel nagy helyreállítás sikerült. Hiteltünk megszilárdulása közelebb vitt bennünket nagy mértékben az államháztartásban való rend helyreállításához. De érezzük, hogy az egyensúly helyreállítása még hátra van. Készséggel fogunk oda törekedni, hogy az állam és közönség vagyonai gyarapodásának előmozdítására vezető befektetéseket teljesen megszüntetni nem lehet, ezek pedig a kiadásokat egyre fokozzák, azonkívül is korábbi kötelezettségeinknek pontos teljesítése belrendezkedésünk költsége az országos elemi csapások elfordítására teendő intézkedések megtakarításokat alig, vagy éppen nem engednek meg; — mig ezekkel szemben az állam jövedelme csak a nép jólétének emelkedéséhez mért fokozatban szaporodhatnak. Legfőbb és legnehezebb feladatlaink egyike lesz ily viszonyok között megtalálni a helyes középutat a befektetések teljes meg-

Ismét megérkeztem Bostonba, de Jeremy orvos házat is pusztának találtam, mintha egész nyári időnyre eltávoztak volna belőle a lakók. Midőn egyszer ismét arra jártam, egy férfi láttam az ajtó előtti lépcső kijáratával foglalkozni, s ez mondotta, hogy az egész család elutazott.

Azt nem tudta, hogy mely irányt vettek, hanem mint mondá, a házfelügyelőnő otthon van, s az alkalmasint tudni fogja merre utaztak. É hirre aztán bátran meghuztam a csengettyűt. Hangjára megjelent Ellisz asszony, ugyanazon nő, ki csaknem húsz évvel ezelőtt, oly kegyetlenül, szánalmat nem ismerve, döntötte volt sírba minden reményeim. Azonnal láttam, hogy nem ismert fel, mert szemei éles átható tekintetemmel a nélkül találkoztak, hogy felsikoltott, vagy futásnak eredt volna, mit kétségen kívül megtesz, ha csak legkisebb árnyát is hajdani énemnek felismeri rajtam.

Kérdésemre ép oly nyugodtan hidegen felelt, miként alkalmasint már néhány betegével az orvosnak tette, s mondotta, hogy az orvos éppen azon reggel utazott el New-Yorkba, s két három hét előtt nem fog hazatérni.

Semmi sem lehetett volna reám nézve óhajtabb, mint azon lehetőség, mely az által kínálkozott, hogy beérhetvén társaságokat, úf közben lassanként ismerkedjem meg veletek.

(Folyt. köv.)

